

Adam Homo

Bogen

Frederik Paludan-Müller: *Adam Homo*, 1-3, udg. i 2 bind. København 1842-1849

Da Haderslev Katedralskole blev dansk i 1850, var et af skolens fornemste formål at styrke dansk kultur og nationalitet i Slesvig, den del af riget, skolen og Haderslev dengang hørte til. Det gjorde man ved bl.a. at fylde skolens bibliotek med dansk skønlitteratur, ikke mindst fra **den danske guldalder** i første halvdel af 1800-tallet, hvor jo netop den danske nationalitetsfølelse tog form og indhold.

Det er ikke mindst det, der er baggrunden for, at skolen i dag råder over stribevis af guldalderdigteres værker i fornemme førsteudgaver. Navne som **Oehlenschläger, Heiberg, Hertz, H. C. Andersen** – de er der alle sammen.

Et eksempel er *Adam Homo*, der indtil for bare et halvt århundrede siden nærmest var obligatorisk gave til konfirmander – eller fast pensum ved studentereksamen i dansk, for den sags skyld.

Hvorfor? Fordi *Adam Homo* handler om det **almenneskelige**. Blandt meget andet har man kaldt *Adam Homo* en "dannelsesroman", en yndet genre i det 19. århundrede. "Helten", der dannes, og hvis navn betyder "menneske" både på hebraisk og latin, er fanget i en konflikt, som vist nok de fleste kender: Valget mellem det skønne ophøjede ideal på den ene side og den snævre egoistiske fordel, hvor det mest af alt handler om prestige og en hurtig gevinst, på den anden. Problemet for *Adam Homo* er, at han konstant vælger forkert. Først, da han ligger på det yderste, indser han, at kun kærligheden – der tåler alt, håber alt, udholder alt – kan frelse ham fra den rene fortabelse.

Forfatteren

stærke bryn giver udtrykket liv".

Frederik Paludan-Müllers (1809-1876) rygstød var så solidt, som man kunne ønske sig. Han var ud af en gammel præstefamilie. Flere af hans søskende blev – ligesom han selv – kendte og fremtrædende **intellektuelle**. I de unge dage boltrede han sig i det københavnske society-liv.

Alligevel var hans liv fyldt med **modsetninger** og indre dæmoner. En ting er, at han helbredsmæssigt var svagelig. Som ung fik han tyfus, der nær havde kostet ham livet. Psykisk var han ustabil og i lange perioder depressionsramt. Noget andet er, at han opgav en tryk levevej på samfundets solside. Alt havde ellers tegnet til en anset karriere – alligevel endte han med at gå sine helt egne veje. Og vigtigst af alt: Jo ældre han blev, jo mere optaget blev han af de store, dybe, indre grundproblemer: Det fysiske contra det åndelige, kærligheden contra egeninteressen, livet contra døden...

Se på dette billede af **Frederik Paludan-Müller**: Det var om dette ansigt, at **Georg Brandes** – den danske litteraturkritiker sidst i det 19. århundrede – skrev: "Trækkene er skårne, tilhuggede af en skønhedsdyrkende kunstners mejsel, de let bevægelige næsebor og de dybe, kraftigt blå, smukt beliggende øjne under de

Baggrunden

Frederik Paludan-Müller var og er svær at sætte på formel. Litterært var han et barn af romantikken. **Oehlenschläger** var det store forbillede. Men som netop *Adam Homo* viser, var facaden ved at krakelere på **Paludan-Müllers** tid – mange af romantikkens idealer holdt ikke længere. Derfor placeres han ofte i den såkaldte "**romantisme**". Individet er stadig det primære, men individet fanges i dybere konflikter mellem ideal og virkelighed. I *Adam Homos* tilfælde: Konflikten mellem det ophøjede ideal på den ene side og det lave, kortsynede og samfundsskabte på den anden.

Men vil det så sige, at **Paludan-Müller** var **samfundskritiker**? Gik han f.eks. ind for det demokratiske ideal? Var han imod den enevælde, der netop på hans tid sang på sidste vers?

Både ja og nej. På den ene side tog han begejstret del i frihedsrøret i 1848, året da han færdiggjorde *Adam Homo*, og hvor enevælden blev afskaffet. På den anden siden blev han i stigende grad **skeptisk** overfor den retning, udviklingen efter hans mening var ved at tage.

Han endte i en tredje isme – en art religiøs **idealisme**. Individets kamp for idealet var stadig det vigtigste, hvilket på hans gamle dage førte ham ud ad en vej væk fra tidens politik. F.eks. var den vigtigste lære han drog af Danmarks nederlag i 1864 mod Tyskland, at der inden længe måtte følge en tredje halvleg: "Slesvig genvundet, det er kampens mål", skrev han i den kendte fædrelands-sang *Brat af slaget rammet* fra 1864. Da han døde i 1876, stod han stort set fremmed for den kamp om demokrati og folkestyre mellem Højre og Venstre, der nu for alvor var ved at gå i gang.